

ŽIVOT ODDANOSTI KRISTOVI

TEXTY NA TENTO TÝŽDEŇ

Ef 6,1–9; Mar 10,13–16; Kol 3,21; 1Pet 2,18–25; 2Kor 5,10; Kol 3,24.25

ÚVODNÝ TEXT

A vy, páni, zaobchádzajte s nimi tak isto. Prestaňte sa vyhrážať; ved' viete, že aj ich, aj váš Pán je v nebesiach a ten nikoho neuprednostňuje. (Ef 6,9)

V roku 2018 pritiahol veľkú pozornosť artefakt v *Museum of the Bible* vo Washingtone, DC. Bola to skrátaná verzia Biblie s názvom *Slave Bible* („Biblia pre otrokov“) navrhnutá tak, aby pokrývala základy viery, ale boli z nej vypustené všetky texty, ktoré by mohli nejakým spôsobom podnecovať vzburu otrokov. Textu, ktorý bol vydaný v roku 1808, nechýba len tu či tam nejaký verš alebo kapitola. Chýba celých deväťdesiat percent Starej zmluvy a až polovica Novej zmluvy! Z 1189 kapitol Písma zostalo v tomto vydaní len 232. Vo vydaní tejto „Biblie“ boli ponechané len tie pasáže, ktoré nijako otroctvo nespochybnujú, ba naopak „upevňujú“. Vypadlo mnoho textov, ktorých obsahom je „evanjelium“, ale zostali často zneužívané texty vrátane Pavlových slov z Listu Efezanom: „Otroci, z úprimného srdca poslúchajte svojich pozemských pánov ako Krista, s bázňou a chvením.“ (Ef 6,5)

Dnes je dôležité, aby sme čítali text Ef 6,1–9 v kontexte celého príbehu spásenia, ako je zjavený v celej Biblii. Tento týždeň sa budeme venovať tomu, ako Pavol uplatňoval hodnoty evanjelia v situácii, keď väčšina pravidiel a štruktúry spoločnosti bola poznačená hriechom a pohanskými zvykmi.

OSNOVA LEKCIE

Táto lekcia nadväzuje na Pavlovu výzvu z 5. kapitoly Listu Efezanom, aby sa Kristovi nasledovníci – inšpirovaní príkladom Ježiša – v láske podriaďovali jeden druhému. Najprv túto myšlienku aplikoval (obojstranne) na vzťah medzi manželmi, teraz aj na vzťah detí a rodičov, a dokonca aj na otrokov a pánov.

- Ef 6,1–3: Vzťah detí k rodičom (nedeľa)
- Ef 6,4: Vzťah rodičov k deťom (pondelok)
- Ef 6,5–9: Vzťah otrokov k pánom (utorok, streda)
- Ef 6,9: Vzťah pánov k otrokom (štvrtok)

RADA PRE DETI

¹Deti, poslúchajte svojich rodičov v Pánovi, lebo tak je to spravodlivé. ²Cti svojho otca a svoju matku – to je prvé prikázanie s prislúbením –, ³aby sa ti dobre vodilo a dlho si žil na zemi. (Ef 6,1–3)

OSOBNÉ ŠTÚDIUM Akú radu dáva Pavol deťom a ako túto radu podporuje textami Starej zmluvy? (Ef 6,1–3; pozri tiež Mat 18,1–5.10 a Mar 10,13–16)

Aby sme naplno ocenili Pavlove rady deťom, predstavme si, že list sa číta v domácich zboroch prekvitajúcej metropoly Efezu. Slovo „deti“ (grécky *ta tekna*) sa mohlo vzťahovať na širokú škálu vekových kategórií, pretože deti zostali pod autoritou otca až do jeho 60 rokov (v gréckej tradícii) alebo až do jeho smrti (v rímskej). Deti, o ktorých sa hovorí v liste, sú síce dosť mladé na to, aby ešte stále podliehali výchove rodičov (Ef 6,4), zároveň sú však dostatočne vyspelé na to, aby boli učeníkmi.

V uvedených veršoch vidíme Pavla apelovať na veriace deti, aby rešpektovali a ctili svojich rodičov „v Pánovi“, čiže v Kristovi (porovnaj s Ef 5,22; Ef 6,4.5.7–9). Pavol vyzýva svojich čitateľov, aby rešpektovali deti ako Kristových učeníkov a aby ich zapojili do aktívneho uctievania Boha. Vďaka tomu sú uvedené texty dôležitým základom pre pochopenie rodičovstva a duchovnej služby deťom. Pavlov príkaz poslúchať rodičov nie je absolútny. Keď sú ich príkazy „v rozpore s požiadavkami Krista, [deti] majú bez ohľadu na dôsledky poslúchať Boha a dôverovať mu, aj keď to môže byť bolestivé.“ (AH 293)

Pavol dopĺňa svoju výzvu deťom citovaním piateho prikázania, čím ukazuje, že Desatoro má pre kresťanov dôležitú hodnotu (je to zrejmé vo veršoch Ef 4,1–6,9; najmä Ef 4,25.28; Ef 5,3–14). Pavol začína citátom („Cti svojho otca a svoju matku“; Ef 6,2) a kým ho dokončí („aby sa ti dobre vodilo a dlho si žil na zemi“; Ef 6,3; pozri aj 5Moj 5,16), vsunie do neho svoj komentár, hovoriaci o tom, že ide o „prvé prikázanie s prislúbením“ (Ef 6,2). Piate prikázanie svedčí o tom, že ctiť si rodičov je súčasťou Božieho plánu, aby sa ľuďom darilo. Úcta k rodičom, aj keď môžu byť nedokonalí, pomôže posilniť pohodu a prosperitu.

APLIKÁCIA ■ Ako môžu študované verše posilniť dôležitosť rodinných vzťahov?

RADA PRE RODIČOV

A vy, otcovia, nedráždite svoje deti, ale vychovávajte ich prísne a napomínajte ich v Pánovi. (Ef 6,4)

Otcovia, nedráždite svoje deti, aby nezmalomyselneli. (Kol 3,21)

Porovnaj uvedené verše. Akým argumentom sa Pavol v Kol 3,21 snaží podoprieť svoju výzvu rodičom, aby „nedráždili“ svoje deti?

Ef 6,4

Kol 3,21

**OSOBNÉ
ŠTÚDIUM**

Kniha Sirachovcova, židovský (deuterokánonický) spis, ktorý vznikol v 2. storočí pred Kristom, dáva v jednej z kapitol rady otcom, ako majú zaobchádzať so svojimi synmi: „Kto má rád svojho syna, neprestane mu dávať bičom, aby sa neskôr dožil radosti z neho. ...⁹Maznaj sa s dieťaťom a sklame ťa, pohrávaj sa s ním a zarmúti ťa. ...¹¹Nedaj mu v mladosti voľnosť,¹²udri ho cez boky, kým je ešte malé, aby sa nestalo zanovitým a neposlušným voči tebe.¹³Vychovávaj si syna a zaoberaj sa ním, aby si nebol zhrozený jeho neslušnosťou.“ (Sir 30,1.9.11–13)

Na prvý pohľad môžeme vidieť, že Pavlova rada má veľmi odlišný tón. Otcom najprv adresuje negatívny príkaz: „A vy, otcovia, nepopudzujte svojich detí k hnevu,“ po ktorom nasleduje pozitívny príkaz: „ale ich vychovávajte v kázni a v napomínaní Pánovom“ (Ef 6,4; Roh.). Za Pavlových čias mal otec úplnú zákonnú moc nad svojimi deťmi, ktoré boli považované za jeho majetok. Otcovia mali právo uvaliť na svoje deti hrubý fyzický trest, dokonca smrť. V niektorých aspektoch moc otca nad deťmi prevyšovala moc pána nad jeho otrokmi. Pavol neschvaľuje takúto moc, ale odvážne objasňuje a nanovo formuluje rodinné vzťahy. V kontexte najvyššej oddanosti Kristovi Pavol vyzýva kresťanských otcov, aby prehodnotili svoje používanie moci, pretože deti, ktoré sú „provokované k hnevu“, nebudú ochotné prijímať výchovu „v kázni a v napomínaní Pánovom“ (Ef 6,4; Roh.).

„Otcovia a matky, v dome máte zastupovať Božiu povahu. Poslušnosť nevyžadujte výbuchom slov, ale láskavým a vlúdnyim spôsobom. ... Budte v dome prívetiví. Obmedzte každé slovo, ktoré by vzbudilo bezbožnú náladu. *Otcovia, nepopudzujte svoje deti k hnevu*, je Boží príkaz. ... Božie Slovo neudeluje žiadne povolenie pre rodičovskú strohosť, útlak alebo pre neposlušnosť detí. Boží zákon v rodinnom živote a vo vláde národov vyviera zo srdca nekonečnej lásky.“ (CG 259)

- Hoci sa kontext lekcie zaoberá rodičovskou výchovou a vzťahom k deťom, ktoré princípy obsiahnuté v študovaných textoch môžeme aplikovať na naše správanie k druhým ľuďom?

APLIKÁCIA

OTROCTVO V PRVOM STOROČÍ

⁵Otroci, z úprimného srdca poslušajte svojich pozemských pánov ako Krista, s bázňou a chvením. ⁶Neslúžte naoko ako tí, čo sa chcú páčiť ľuďom, ale ako Kristovi otroci, ktorí z celej duše plnia Božiu vôľu. ⁷Ochotne slúžte ako Pánovi, a nie ako ľuďom. ⁸Ved' viete, že každý, kto vykoná niečo dobré, dostane odplatu od Pána, či otrok, či slobodný. ⁹A vy, páni, zaobchádzajte s nimi tak isto. Prestaňte sa vyhŕzať; ved' viete, že aj ich, aj váš Pán je v nebesiach a ten nikoho neuprednostňuje. (Ef 6,5–9)

OSOBNÉ ŠTÚDIUM

Preštuduj si rady pre otrokov a pánov v nasledujúcich textoch. Ako by si tieto rady zhrnul a čo v nich považuješ za najdôležitejšie?

Ef 6,5–9

Kol 3,22–4,1

1Kor 7,20–24

1Tim 6,1.2

1Pet 2,18–25

Možno niekoho prekvapí, že Pavol oslovuje „pánov“, ktorí sú zároveň kresťanmi. Asi si nevieme celkom predstaviť otrokárov a otrokov, ako spolu sedia v domácom kresťanskom zhromaždení v Efeze. Otroctvo sa v grécko-rímskom svete mohlo výrazne líšiť od toho, ako ho poznáme z obdobia kolonizácie Ameriky, arabského obchodu s otrokmi či zotročovania ľudí v totalitných režimoch. V prvom storočí sa otroctvo netýkalo jednej etnickej skupiny. Domáci otroci v mestách mohli občas získať vysoké vzdelanie a mohli pracovať ako architekti, lekári či filozofi. Takíto domáci otroci nimi boli niekedy len na obmedzený čas. Po jeho uplynutí sa mohli stať slobodnými občianmi, hoci je pravda, že väčšina otrokov slobodu nikdy nezískala. V snahe zdôrazniť rozdiel konceptu „otroka“ v staroveku a v nedávnej dobe niektoré preklady Písma prekladajú grécky výraz *dulos* („otrok“) v Ef 6,5–8 ako „služobník“ alebo „sluha“ (v slovenčine má „sluha“ Roháčkov preklad, ostatné preklady používajú „otrok“).

Bez ohľadu na dobový kontext považujeme koncept otroctva (v zmysle bezprávneho postavenia človeka, ktorý je vlastníctvom otrokára) za neospravedliteľné zlo. Boh bude súdiť a odsudzovať otrokárov podľa svojej nekonečnej spravodlivosti – a za to môžeme byť vďační.

Zvolanie bývalého otroka menom Publilius Syrus (neskôr prepusteného autora viac ako sedemsto poučných výrokov) je znepokojujúci: „Je krajšie zomrieť, než byť ponížený na otroka.“ (Spomeňme si na veľmi podobný výrok slovenského autora Sama Chalupku z básne *Mor ho!*) Vzhľadom na celú škálu týchto skutočností je potrebné uprednostniť preklad výroku *dulos* ako „otrok“ najmä preto, že títo otroci žili pod hrozbou svojich pánov (Ef 6,9).

Otroctvo bolo v Pavlovom svete všadeprítomným zlom. Apoštol k nemu nepristupuje ako sociálny reformátor, ale ako pastor, ktorý radí veriacim, ako sa vysporiadať s realitou. Usiluje sa prísť s novým pohľadom, ktorý by sa zameral na premenu konkrétneho veriaceho. Tento prístup mohol mať neskôr širšie dôsledky pre spoločnosť ako celok: „Jeho víziou nebolo prepúšťanie otrokov v Rímskej ríši, nešlo mu o štátny zákonom riadené prepúšťanie otrokov. Pavol mal na mysli niečo iné. Išlo mu o vzťahy, ktorých základom malo byť *spoločenstvo založené na súrodeneckých vzťahoch ako výsledok nového stvorenia a prijatia za Božie deti*. ... Podľa Pavla mala sociálna revolúcia nastať v cirkvi, v tele Kristovom, na miestnej úrovni a v kresťanských domácych zboroch a spoločenstvách.“ (McKNIGHT, Scot, *The Letter to Philemon*. Grand Rapids, MI: Eerdmans Publishing Company, 2017, s. 10.11)

APLIKÁCIA

- Jednou z veľkých škvrín na dejinách kresťanstva je spôsob, akým niektorí používali biblické pasáže o otroctve na ospravedlnenie tohto zla. Prečo je veľmi dôležité, aby sme s Božím slovom zaobchádzali opatrne a nezneužívali ho na podporu vlastných názorov?

„KRISTOVI OTROCI“

⁵Otroci, z úprimného srdca poslúchajte svojich pozemských pánov ako Krista, s bážňou a chvením. ⁶Neslúžte naoko ako tí, čo sa chcú páčiť ľuďom, ale ako Kristovi otroci, ktorí z celej duše plnia Božiu vôľu. ⁷Ochotne slúžte ako Pánovi, a nie ako ľuďom. ⁸Veď viete, že každý, kto vykoná niečo dobré, dostane odplatu od Pána, či otrok, či slobodný. (Ef 6,5–8)

Čo svojimi podrobnými pokynmi Pavol vyžaduje od kresťanských otrokov? (Ef 6,5–8)

**OSOBNÉ
ŠTÚDIUM**

Pavol žiada kresťanských otrokov, aby poslúchali svojich pánov a ponúkali úprimnú a vynikajúcu službu. Pozoruhodný je opakovaný odkaz na veľkú výmenu, o ktorú ich žiada. Nemajú postaviť svojho pána na miesto Krista a ponúknuť mu vernosť, ktorá náleží iba Kristovi. Naopak, v záväzkoch a vernosti, ktoré motivujú ich príkladnú službu, má namiesto ich pánov vystupovať ako ich skutočný Pán práve Kristus. Tým, že Pavol podporuje túto zásadnú náhradu, ponúka nové, kresťanské chápanie vzťahu medzi pánom a otrokom. Všimnite si niekoľko spôsobov, akými Pavol nalieha na uskutočnenie tejto zmeny:

- Pavol ponízuje „pozemských pánov“ tým, že ukazuje na skutočného, nebeského Pána (Ef 6,5).
- Otroci majú svojim pánom slúžiť „z úprimného srdca... s bážňou a chvením“, akoby to bol Kristus (Ef 6,5).
- Pavol túto zámenu najjasnejšie zdôrazňuje tvrdením, že kresťanskí otroci majú ponúkať svoju úprimnú, skutočnú službu nie ako otroci svojich pánov, ale ako „Kristovi otroci“ (Ef 6,6).
- Pri vykonávaní svojej služby majú „z celej duše plniť Božiu vôľu“, prinášajúc úprimnú službu adresovanú Bohu (Ef 6,6).
- Pavol vyzýva na pozitívne motivovanú službu, prinášanú ako „Pánovi, a nie ako ľuďom“ (Ef 6,7).

Za svoju úprimnú službu môžu kresťanskí otroci očakávať plnú odmenu od Krista pri Jeho návrate. Svoju prácu vykonali pre Neho a môžu od Neho očakávať odmenu. Táto myšlienka mala byť povzbudením pre tých, ktorí sú uväznení v tejto hroznej ustanovizni. Je zrejmé, že otrok sa bude cítiť prinajmenšom nedocenený zo strany pozemského pána (porovnaj s 1Pet 2,19.20). Veriaci otrok však má Pána, ktorý je pozorný, vnímavý a všima si všetko „dobré“, čo každý urobí (Ef 6,8), a ponúka istú odmenu.

■ **Akokoľvek by sme si priali, aby Písmo otvorene odsúdilo hroznú prax otroctva, nikde to priamo nerobí. Aké zásady však môžeme vyvodiť z Pavlových slov v tomto kontexte a aplikovať ich na vzťahy, ktoré máme v našej kultúre (najmä vo vzťahu podriadený – nadriadený)?**

APLIKÁCIA

PÁNI, KTORÍ SÚ OTROKMI

A vy, páni, zaobchádzajte s nimi tak isto. Prestaňte sa vyhrážať; ved' viete, že aj ich, aj váš Pán je v nebesiach a ten nikoho neuprednostňuje. (Ef 6,9)

OSOBNÉ ŠTÚDIUM

V kontexte Pavlových slov otrokom v Ef 6,8 („či otrok, či slobodný“) slovo „slobodný“ odkazuje na „pánov“. To umožňuje Pavlovi prejsť k radám adresovaným pánom. Jeho predstava je, že na súde stoja otroci aj páni pred Kristom na rovnakej úrovni (porovnaj s 2Kor 5,10; Kol 3,24.25).

Predstav si, že žiješ v Efeze v prvom storočí, si pánom, ktorý vlastní otroka a vo vašom domácom zbore sa práve dočítal Pavlov list. Ako by si mohol zareagovať na túto radu, ktorú počul aj tvoj otrok? (Ef 6,9)

Pavol oslovuje pánov, ktorí vlastnia otrokov. Jeho vyjadrenie vrhá veľmi intenzívny kontrast medzi dva druhy pánov. Na jednej strane sú „páni“ (grécky *hoi kyrioi*), ktorí majú vo zvyku „vyhrážať sa“ svojim otrokom, na druhej strane je „pán“ (*ho kyrios*), Kristus, ktorý „nikoho neuprednostňuje“ („nehľadí na osobu“; Roh.).

Pavol žiada pánov, aby s otrokmi zaobchádzali „tak isto“. Niečo také by bolo pre majiteľa otrokov v prvom storočí nemysliteľné, šokujúce. Páni by mali pristupovať ku svojim otrokom skutkami dobrej vôle a mali by byť pri tom vedení svojou vernosťou Kristovi. Takáto výzva zodpovedá tomu, čo Pavol práve žiadal od otrokov (Ef 6,5–8). Apoštol žiada „pánov“, aby sa prestali „vyhrážať“ svojim otrokom, čo bola bežná prax doby, v ktorej páni udeľovali otrokom širokú škálu trestov vrátane bitia (1Pet 2,20), sexuálneho zneužívania, predaja (a odlúčenia od milovaných), extrémnej práce, hladovania, okov, vypálenia značky a dokonca usmrtenia. Za takéto konanie budú súdení – Bohom.

Pavol svoje výzvy podporuje dvomi argumentmi, ktorými motivuje pánov, aby celú situáciu vnímali v kontexte, ktorý presahuje tradičné vnímanie sociálnych vzťahov: (1) Oni aj ich „otroci“ sú v skutočnosti spoluotroci jediného Pána („ved' viete, že ich aj váš Pán je v nebesiach“; porovnaj s Kol 4,1). (2) Nebeský Pán súdi všetkých nezaujato. Keďže ich vlastný Pán zaobchádza so všetkými rovnako (a vôbec nezáleží na tom, či sú otroci alebo nie), mali by aj oni ku všetkým (vrátane otrokov) pristupovať rovnako (porovnaj s Fil 1,15.16).

Mnohé z Pavlových vyjadrení v Liste Efezanom boli určite mimoriadnym povzbudením pre kresťanov, ktorí boli v pozícii otrokov: boli prijatí za synov (Ef 1,5); boli vykúpení (Ef 1,7); stali sa dedičmi (Ef 1,11.14; Ef 3,6); boli uvedení na trón s Ježišom (Ef 2,6); stali sa „spoluobčanmi“ a „členmi Božej rodiny“ (Ef 2,19; porovnaj s 3,14.15), a neoddeliteľnou súčasťou Kristovho tela (pozri Ef 3,6; Ef 4,1–16). Text Ef 6,5–9 potvrdzuje a aplikuje platnosť učenia celého Listu Efezanom aj vo vzťahu medzi otrokmi a pánm, vrátane rád súvisiacich so spôsobom vyjadrovania (Ef 4,25–32) a sexuálnou etikou (Ef 5,1–14).

APLIKÁCIA ■ Na aké ďalšie vzťahy môžeme aplikovať skutočnosť, že pred Kristom sme si všetci rovní a že náš Pán nerobí rozdiely v postavení – akomkoľvek – človeka?

PODNETY NA ZAMYSLENIE

Pavlova úcta k deťom ako spoluveriacim (Ef 6,1–3) je pre nás pripomenutím, že nám musí záležať na spôsobe, akým sa s deťmi v dnešnom svete zaobchádza. Jeho slovo otcom (Ef 6,4) nás pozýva, aby sme uvažovali o rodičovských povinnostiach. Uplatňovanie Pavlových rád pre otrokov (Ef 6,5–8) a pre pánov (Ef 6,9) je náročnejšie, pretože dnes už nežijeme v otrokárskej spoločnosti a rovnosť ľudí je daná a chránená zákonom. Keďže sú však Pavlove slová inšpirované a sú súčasťou Písma, mali by sme uvažovať nad tým, či a ako ich môžeme uplatňovať v našom živote. Rovnako ako veriaci v Efeze, aj my máme zodpovednosť aplikovať hodnoty evanjelia na naše vzťahy. Nižšie uvedené diskusné otázky sú navrhnuté tak, aby podporili toto dôležité úsilie.

NÁMETY NA SPOLOČNÉ UVAŽOVANIE

1. Čo pre adventistov znamená, že láska k deťom sa považuje za dôkaz toho, že sme „Pánovi pripravený ľud“ (Luk 1,17; citované z Mal 3,24)?
2. Pavlov očividný rešpekt voči deťom nás nabáda k mimoriadne dôležitej otázke: Ak sme nasledovníkmi Krista, ako by sa to malo prejavíť v starostlivosti o deti, ktoré v ranom živote zažili násilie, sexuálne zneužívanie alebo ponižovanie? Aká je naša zodpovednosť za ochranu detí? Viac informácií pozri napríklad na stránke MPSVR SR: detstvo-beznasilia.gov.sk.
3. Uvažujte o Pavlovej snahe chrániť deti a o Ježišovej starostlivosti o ne. V čom je cirkev zodpovedná vychovávať a chrániť deti, ktoré má vo svojej starostlivosti?
4. Pavlove rady určené otrokom a pánom (Ef 6,5–9) sa často aplikujú na vzťahy medzi zamestnancami a zamestnávateľmi. V čom je takáto aplikácia vhodná? Aké nebezpečenstvá pri tom vznikajú?
5. Otroctvo zostáva v našom svete bolestivou realitou, pričom v ňom žije viac ako 40 miliónov ľudí (podľa „The Global Slavery Index“, www.globalslaveryindex.org). Akú máme povinnosť voči týmto zotročeným Božím synom a dcéram?